

Kasvatuskumppanuus varhaiskasvattajan näkökulmasta

Österlund Marika

Sosiaalialan opinnäytetyö
Lapset ja nuoret
Sosionomi (AMK)

KEMI/TORNIO 2013

TIIVISTELMÄ

KEMI-TORNION AMMATTIKORKEAKOULU

Tekijä(t):	Österlund Marika
Opinnäytetyön nimi:	Kasvatuskumppanuus varhaiskasvattajan näkökulmasta
Sivuja (+liitteitä):	38(+1)
<p>Opinnäytetyön kuvaus: Kasvatuskumppanuus on tärkeä osa päiväkodeissa tehtävää varhaiskasvatustyötä. Toimiva suhde vanhempien ja työntekijöiden välillä on olennainen osa laadukasta varhaiskasvatusta. Sen avulla jaetaan molempien osapuolien asiantuntijuus lasta koskien. Vanhemmilta saadaan tietoa ja näkemystä lapsesta heidän näkökulmastaan, työntekijöiltä puolestaan ammatilliselta kantilta. Nämä tiedot yhdistämällä pystytään takaamaan lapselle laadukas ja yksilöllinen päivähoito. Tuokkosen päiväkodin henkilökunta vastasi opinnäytetyöni tutkimuskysymyksiin.</p> <p>Opinnäytetyön teoria: Opinnäytetyön teoriaosuus käsittelee kasvatuskumppanuuden määritelmää, siihen kuuluvia asioita, kuten yhteistyötä vanhempien kanssa, vuorovaikutusta sekä varhaiskasvatusta yleensä. Teoriaosuudessa kuvaan myös mahdollisia esiin tulevia haasteita.</p> <p>Aineisto ja toteutus: Opinnäytetyö on laadullinen. Aineisto koostuu teemahaastattelun avulla kerätyistä vastauksista. Teemahaastattelun avulla sain monipuolisten vastatausten avulla tietoa siitä, miten varhaiskasvattajat kokevat kasvatuskumppanuuden toteutumisen työssään.</p> <p>Keskeiset asiat ja päätelmät: Opinnäytetyössäni tuli esille päiväkodin henkilökunnan kokemuksia kasvatuskumppanuuden toteutumisesta. Kasvatuskumppanuus nähtiin tärkeänä osana työtä ja sen arvioitiin toteutuvan hyvin. Esiin nousi myös asioita, jotka työntekijät kokevat haasteellisiksi. Haasteita tuovat vanhempien kiire, epärealistiset odotukset päivähoiton suhteen sekä rajan vetäminen ja ammatillisen etäisyyden säilyttäminen. Kasvatuskumppanuuden tärkeys osana laadukasta päivähoitoa käy ilmi haastateltavien antamista vastauksista.</p>	
Asiasanat: Kasvatuskumppanuus, varhaiskasvatus, päivähoito	

ABSTRACT

KEMI-TORNIO UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Author (s):	Österlund Marika
Title of thesis:	Early education professional's perspective on co-parenting
Pages (+ Appendices):	38(+1)
<p>Thesis description: Educational partnership, co-parenting is an important part of early upbringing in kindergarten. A working relationship between parents and employees is an essential part of high-class early childhood education. It allows to share the expertise of both parties concerning the child. Parents have knowledge and vision about the child from their point of view and the employees from a professional point of view. By combining this knowledge, children are guaranteed to have individualised and high-class day care. Employees of Tuokkonen kindergarten answered for the research queries for this thesis.</p> <p>Thesis theory: Thesis theory-part deals with the definition of co-parenting, facts concerning co-parenting such as co-operation with parents, interaction, early upbringing and possible challenges.</p> <p>Research material and implementation: The research is qualitative. The material is gathered from theme interviews. Diverse answers from the interviews provided me information on how early childhood educators see educational partnership actualization in their work.</p> <p>Main results and conclusions: Research results reveal how kindergarten employees experience the realization of co-parenting. Co-parenting was seen as an important part of the work and its actualization was rated good. Some things concerning co-parenting that employees felt challenging was the haste of parents, unrealistic expectations for day care and how to maintain the professional distance. The significance of educational partnership in sterling day care emerged from the theme interview answers.</p>	
Asiasanat: co-parenting, early upbringing, daycare	

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ	2
1 JOHDANTO	5
2 VARHAISKASVATUS.....	6
2.1 Yleistä varhaiskasvatuksesta.....	6
2.2 Varhaiskasvatuksen tavoitteista	7
3 METOLOGINEN OSUUS	8
3.1 Opinnäytetyön tarkoitus	8
3.2 Tutkimuskysymykset	8
3.3 Teemahaastattelu.....	8
3.4 Opinnäytetyön prosessi	10
3.5. Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys	12
3.6 Aineiston analysointi.....	14
4 KASVATUSKUMPPANUUS	15
4.1 Mitä on kasvatuskumppanuus	15
4.1.1 Kasvatuskumppanuuden rakentuminen	18
4.1.2 Kasvatuskumppanuuden haasteita	20
4.2 Kiimingin kunnan varhaiskasvatussuunnitelma ja kasvatuskumppanuus.....	23
4.3 Vanhemmuuden tukemisesta päiväkodissa.....	24
4.4 Varhaiskasvatuskeskustelut osana kasvatuskumppanuutta.....	26
4.5 Vuorovaikutus	28
5 JOHTOPÄÄTÖKSET.....	32
6 POHDINTA	35
LÄHTEET.....	36
LIITTEET	38

1 JOHDANTO

Kasvatuskumppanuudesta puhutaan paljon tänä päivänä varhaiskasvatuksen yhteydessä. Asia koskettaa sekä päiväkodintyöntekijöitä, että vanhempia ja lapsia. Kodin ja päiväkodin välinen yhteistyö ja vuorovaikutus ovat jokapäiväisessä työskentelyssä näkyviä elementtejä. Kasvatuskumppanuuden rakentuminen alkaa heti hoitosuhteen alussa.

Useat lapset viettävät päiväkodissa suuren osan valvellaoloajastaan. Lapsen tasapainoisen kasvun turvaamisessa kasvatuskumppanuus on tärkeässä asemassa. Vanhempien ja päiväkodin henkilökunnan vuorovaikutussuhteen tulisi olla avoin ja luottamuksellinen. Toimiva kasvatuskumppanuussuhde toimii lapsen laadukkaan hoidon varmistamiseksi, se auttaa päiväkodintyöntekijöitä työssään ja antaa vanhemmille tietoa lapsen päiväkotielämästä sekä lisää varmuutta siitä, että lapsi yksilöllisine tarpeineen huomioidaan riittävästi.

Kasvatuskumppanuus edellyttää vanhemmilta ja varhaiskasvatuksen ammattilaisilta sitoutuneisuutta yhteiseen päämäärään; lapsen kasvattamiseen. Kasvatuskumppanuus voi toisinaan olla haasteellista. Halusin opinnäytetyölläni selvittää, miten varhaiskasvattajat kokevat kasvatuskumppanuuden. Kasvatuskumppanuus käsitteenä ei välttämättä ole ihan selkeä edes varhaiskasvatuksen ammattilaisille, jolloin sen muodostaminen vanhempien kanssa on oma haasteensa.

Aihetta valitessani itselläni oli jonkinlainen käsitys kasvatuskumppanuudesta ja opinnäytetyön avulla halusin syventää tietämystäni aiheesta sekä selvittää, miten Tuokkosen päiväkodissa toteutuu kasvatuskumppanuus työntekijöiden näkökulmasta. Tuokkonen on viisi osastoa käsittävä kunnallinen päiväkotikoti, joka sijaitsee Kiimingissä, Oulussa. Kyseisen päiväkodin toiminta kiinnosti, koska tein siellä työharjoittelun ja mielestäni yhteistyö vanhempien ja työntekijöiden välillä toimii siellä hyvin.

Tutkimuskysymyksiksi rajasin kasvatuskumppanuuden toteutumisen päiväkodissa sekä kasvatuskumppanuuden haasteet. Opinnäytetyö on luonteeltaan kvalitatiivinen, eli laadullinen ja aineistonkeruumenetelmänä käytin puolistrukturoitua-, eli teemahaastattelua.

2 VARHAISKASVATUS

2.1 Yleistä varhaiskasvatuksesta

Fröbeliläisen perinteen pohjalta kehittyi suomalainen varhaiskasvatus vuosina 1880-1970. Laki lasten päivähoidosta astui voimaan 1970, se antaa yhä pohjaa suomalaiselle varhaiskasvatukselle. Keskeiset kansainväliset lapsen oikeuksia määrittelevät sopimukset, kansalliset säädökset sekä muut ohjaavat asiakirjat muodostavat suomalaisen varhaiskasvatuksen arvoperustan. Varhaiskasvatuksen pääperiaatteita, joita konkretisoivat lapsen oikeudet, ovat muun muassa lapsen oikeus turvallisiin ihmissuhteisiin, turvattuun kasvuun, kehittymiseen ja oppimiseen. Lapsella on myös oikeus tulla kuulluksi ja ymmärretyksi ikänsä ja kehitystasonsa mukaisesti. Lapsella on myös oikeus saada erityistä tukea omaan kulttuuriin, äidinkieleen ja uskontoon tai kasvatukseen. Lapsuuden itsearvoisen luonteen tukeminen, lapsuuden vaaliminen ja lapsen ohjaaminen ihmisenä kasvamiseen ovat tärkeitä varhaiskasvatuksen painotusalueita. (Reunamo 2007, 99, 102.)

Varhaiskasvatus on kasvatuksen, hoidon ja opetuksen muodostama kokonaisuus. Pienten lasten tasapainoisen kasvun, kehityksen ja oppimisen saavuttamisen taustalla on kasvatuksellinen vuorovaikutus. (Kasvun kumppanit, hakupäivä 7.1.2012.)

Kunnat järjestävät varhaiskasvatuspalveluita tai ostava niitä yksityisiltä palvelun tuottajilta. Yksityiset palveluntuottajat voivat tuottaa päivähoitopalveluita myös omiin nimiinsä. Päivähoito ja esiopetus muodostavat varhaiskasvatuspalvelun. (THL, hakupäivä 7.1.2012.)

Valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman perusteet pyrkii lisäämään vanhempien osallisuutta varhaiskasvatuksen palveluissa, moniammatillista yhteistyötä sekä varhaiskasvatushenkilöstön ammatillista tietoutta. Jokaisella kunnalla tulisi olla tarkennetut, kuntakohtaiset varhaiskasvatuksen strategiset linjaukset, jotka tulisi huomioida varhaiskasvatussuunnitelmia tehtäessä. Varhaiskasvatuspalvelut palvelut palvelevat perheitä parhaalla tavalla, kun kunnat käyttävät mahdollisuuksiaan sen organisointiin. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 7.)

2.2 Varhaiskasvatuksen tavoitteista

Lapsen kokonaisvaltainen hyvinvointi on ensiarvoisen tärkeää, jotta lapsella olisi mahdollisimman hyvät edellytykset kasvaa, oppia ja kehittyä. Lapsi kokee olemisen ja toiminnan vapautta kiireettömässä ilmapiirissä. Lapsi nauttii yhteisestä olemisesta ja tekemisestä muiden lasten ja kasvattajien kanssa, myös ympäristö kiinnostaa lasta ja innostaa leikkiin, oppimiseen ja arjen toimiin. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 15.)

Lapsen arvostetuksi tuleminen kokeminen vahvistaa lapsen itsetuntoa, auttaa lasta uskaltamaan yrityksissään sekä oppimaan sosiaalisia taitoja. Lapsen tasa-arvoinen kohtelu ei ole riippuvainen lapsen sukupuolesta, taustasta tai etnisestä alkuperästään vaan lapsen kohtaaminen lähtee yksilöllisten tarpeiden pohjalta, persoonallisuuden ja perhekulttuurin mukaisesti. Pysyvät ja turvalliset ihmissuhteet edistävät lapsen hyvinvointia. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 13.)

Päivähoidolle voidaan määritellä perustehtävä laajan tai suppean tulkinnan mukaan. Päivähoidon perustehtävä sisältää suppeammin katsottuna lasten hoidon, kasvatuksen ja opetuksen. Näitä tehtäviä voidaan pitää päivähoidon ydintehtävinä. Päivähoito sisältää myös yhteistyötä vanhempien kanssa sekä yhteistyötä erilaisten ammatillisten tahojen kanssa. Laajan tulkinnan mukaan päivähoidon perustehtäviin voidaan lukea edellä mainittujen toimintojen lisäksi vanhempien kanssa tehtävä yhteistyö, verkostotyö sekä lastensuojelun tukitoimi. (Koivunen 2009, 11.)

3 METOLOGINEN OSUUS

3.1 Opinnäytetyön tarkoitus

Opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää, miten kasvatuskumppanuus toteutuu varhaiskasvattajien näkökulmasta Tuokkosen päiväkodissa. Tavoitteena on selvittää varhaiskasvattajien näkemyksiä kasvatuskumppanuudesta ja miten se tulee esille heidän työssään. Yhtenä tavoitteena on myös selvittää, kokevatko työntekijät kasvatuskumppanuuden merkittäväksi osaksi työskentelyään ja saavatko he tarpeeksi tukea toimintaansa.

3.2 Tutkimuskysymykset

Tutkimuskysymykset olen määritellyt seuraavasti:

Miten kasvatuskumppanuus toteutuu päiväkodin arjessa varhaiskasvattajan näkökulmasta?

Kasvatuskumppanuuden haasteita?

3.3 Teemahaastattelu

Toteutin opinnäytetyökyselyn laadullisena tutkimuksena, puolistrukturoituna, teemahaastatteluna. Teemahaastattelua pidetään lomake- ja avoimen haastattelun välimuotona. Teemahaastattelussa haastattelun aihepiirit ovat tiedossa, mutta kysymysten tarkka muoto ja järjestys puuttuvat. Koska teemahaastattelu vastaa monia kvalitatiivisen tutkimuksen lähtökohtia, se sopi hyvin käytettäväksi tutkimuksessani. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 1997, 208.)

Laadullista tutkimusta saatetaan sen sanallisen muodon takia pitää erityisesti aloittelevien tutkijoiden mielessä helpompana kuin määrällistä tutkimusta. Laadullisessa tutkimuksessa ei ole matemaattisia kaavoja, joita pitäisi muistaa, toisin kuin määrällisessä, joten harhapäätelmä tutkimuksen ”helppoudesta” johtuu tästä. Laadullinen tutkimus sisältää kuitenkin tulkintoja monimutkaisistakin asioista, joten sen toteuttaminen voi olla määrällistä tutkimusta haastavampaa. (Esterberg 2002, 3.)

Valitsin aineistonkeruutavaksi teemahaastattelun, koska se antoi mielestäni mahdollisuuden monipuolisempiin ja syvällisempiin vastauksiin kuin esimerkiksi lomakehaastattelu. Kysymysten väljyys antoi mahdollisuuden edetä haastattelun mukaan, luontevasti kysymyksestä toiseen. Haastattelijajoukko on yleensä melko pieni, joten haastattelussa saatava tieto on yleensä myös syvällistä.

Kvalitatiivisen tutkimuksen lähtökohtana on todellisen elämän kuvaaminen. Tutkimuksen tyypillinen piirre on ihmisten suosiminen tiedon keruun välineenä. Siinä myös käytetään menetelmiä, jotka tutkittavien näkökulmat ja mielipiteet tulevat esille. Teemahaastattelu on yksi tällaisista menetelmistä. Kohdejoukon valinta on tarkoituksen mukaista, ei satunnaista. (Hirsjärvi ym. 161, 164.)

Pohdin pitkään opinnäytetyöni toteutustapaa. Teemahaastattelu tuntui lopulta parhaalta vaihtoehdolta aiheen luonteen vuoksi. Kasvatuskumppanuus pohjautuu vanhempien ja työntekijöiden väliseen luottamukseen ja avoimuuteen sekä vuorovaikutukseen. Teemahaastattelun avulla uskoin saavani erilaisia vastauksia, kuin esimerkiksi lomakehaastatteluilla tai tiukasti haastattelukysymyksiin nojaavassa aineistonkeruutavassa. Kasvatuskumppanuudessa työntekijän oma rooli on suuressa merkityksessä, omalla persoonallaan joutuu tekemään töitä. Ennalta suunnitellun haastattelurungon avulla koin saavani työntekijöiltä vastauksia, jotka olisivat voineet jäädä huomattavasti hatarammiksi, jos ne olisi ilmaistu kirjallisesti. Pohdin myös yksilö- ja ryhmähaastattelun välillä, mutta päädyin lopulta ryhmähaastatteluun, koska arvelin sen tuovan monipuolisempia vastauksia. Haastateltavat eivät koe tilannetta niin jännittäväksi ja viralliseksi, jolloin vapaampi ilmaisu on mahdollista. Ryhmähaastattelun etuna koin myös sen, että haastateltavat voivat syventää sekä omia, että toistensa vastauksia.

Haastattelu on vuorovaikutus- ja keskustelutilanne, joka syntyy haastateltavan ja haastattelijan yhteistoiminnan avulla. Koska vuorovaikutuksella on haastattelun kannalta suuri merkitys, se tulee huomioida paitsi haastattelutilanteessa, myös tutkimuksen muissa vaiheissa. Haastatteluvuorovaikutuksella on merkitystä haastattelun avulla saadun tiedon luonteen, käyttötapojen sekä -mahdollisuuksien suhteen. (Ruusu vuori & Tiittula 2005, 13.)

Halusin pitää ryhmän pienenä, jotta kaikilla haastatteluun osallistuvilla olisi yhtäläinen mahdollisuus saada äänensä kuuluviin. Haastateltaviani oli kolme ja mielestäni se osoit-

tautui sopivaksi määräksi. Jokaisen oma persoonallisuus pääsi esiin ja vastaaminen sujui luontevasti vaihdellen. Haastateltavieni joukko koostui kolmesta eri-ikäisestä päiväkodin työntekijästä. Heillä on työkokemusta alalta kolme - kaksikymmentä vuotta. Halusin haastateltavikseni eri-ikäisiä ja eripituisen työhistorian omaavia ihmisiä, jotta haastattelusta tulisi mahdollisimman monipuolinen ja eri ammatillisilta pohjilta tulevien vastausten kautta myös mahdollisimman syvälinen. Yksi haastateltavistani työskenteli haastatteluhetkellä pienten, alle kolmevuotiaiden ryhmässä lastenhoitajana ja kaksi haastateltavista viisi - kuusivuotiaiden ryhmässä, toinen lastenhoitajana ja toinen lastentarhanopettajana. Haastattelun tein päiväkodin tiloissa, rauhallisessa, suljetussa huoneessa, jossa olivat läsnä ainoastaan haastatteluun osallistuvat henkilöt.

3.4 Opinnäytetyön prosessi

Opinnäytetyön prosessi on monivaiheinen (kaavio1). Prosessi alkoi aiheen valinnalla, jonka jälkeen oli vuorossa teoriatiedon kokoaminen. Aiheen valinta tapahtui päiväkodissa tekemäni harjoittelun jälkeen syksyllä 2011. Kasvatuskumppanuudesta puhutaan paljon alan kirjallisuudessa, mutta myös yhtäläillä päiväkodeissa. Päiväkodin ja kodin välisen yhteistyön tulisi olla sujuvaa, lapsen kasvua tukevaa. Halusin syventyä aiheeseen ja siihen, miten kasvatuskumppanuus käytännössä toteutuu. Mietin pitkään, tutkin ko aihetta ammattikasvattajien vai vanhempien näkökulmasta, mutta päädyin lopulta tutkimaan aihetta ammattikasvattajien näkökulmasta. Päiväkodin henkilökunta kohtaa monenlaisia perheitä ja aina yhteistyö ei voi olla saumatonta. Halusin selvittää, mitkä asiat ammattikasvattajat kokevat tärkeiksi kasvatuskumppanuudessa ja mitkä asiat tekevät siitä haastavaa.

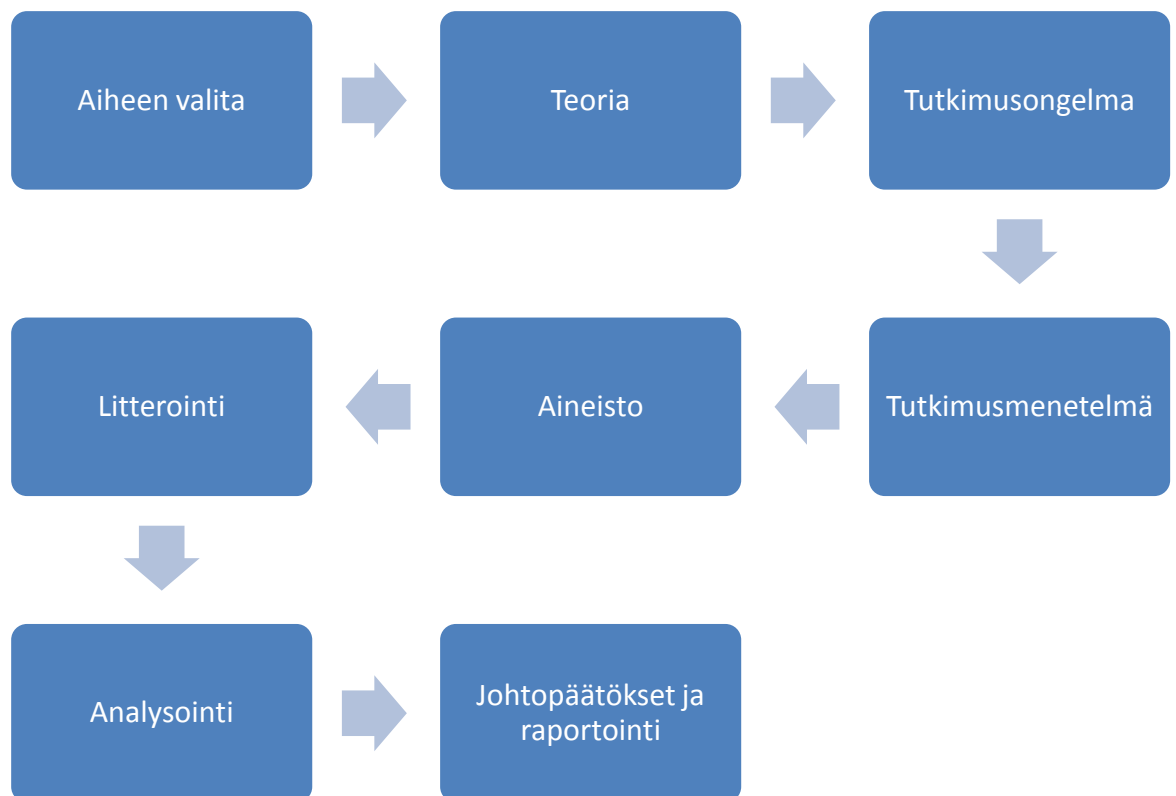
Tutkimusongelma hahmottui ja tarkentui teoriaa kootessa, jonka jälkeen tuli ajankohtaiseksi tutkimuskysymysten laatiminen. Lähdin kokoamaan teoriaa tutustumalla kasvatuskumppanuutta koskevaan kirjallisuuteen ja muuhun julkaistuun aineistoon. Tutkimusmenetelmän valinta selkeytti tutkimuskysymysten laatimista. Haastattelukysymysten pohjana toimi teoriaosuutta kootessani mielestäni keskeiseksi nousseet asiat.

Tein esihaastattelun puhelimitse, saadakseni alustavan käsityksen tulevan haastattelun pituudesta sekä siitä, miten kysymykset toimivat esitettyinä. Haastateltavana oli tuttu lastentarhanopettaja. Tämän esihaastattelun pohjalta tein joitakin muutoksia haastattelukysymyksiin ja kysymysten asetteluun ja muotoilin varsinaisessa opinnäytetyön haastat-

telussa käyttämäni haastattelurungon. (Liite 1.) Tutkimuksessani ei ole käytetty esihaastattelussa annettuja vastauksia.

Laadullisen, puolistrukturoidun tutkimuksen tekeminen tuntui parhaalta vaihtoehdolta saada riittävän syvällistä tietoa kasvatuskumppanuudesta. Aineiston kerääminen ja kerätyn aineiston litterointi, eli nauhoitetun aineiston puhtaaksikirjoittaminen, olivat seuraava vaihe, jonka jälkeen viimeisenä vaiheena on tutkimuksen tulosten pohjalta tehtävät pohdinta sekä tutkimuksen raportointi. Ilman litterointia aineistoa ei olisi mahdollista analysoida (Metsämuuronen 2008, 48).

Seuraava kaavio havainnollistaa tutkimuksen kulkua ja sen vaiheita;

Kaavio1, opinnäytetyön prosessi.

3.5. Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys

Tutkimuksille on olemassa tiettyjä eettisiä vaatimuksia. Tutkimusasetelmaa tarkastellessa löydetään monia muuttujia. Näitä muuttujia ovat tutkittava ilmiö eli tutkimuksen kohde, tutkija ja tutkimuksen kohde. Eri tutkimuksissa käytetään vaihtelevia käsitteitä, menetelmiä, tutkimusasetelmia ja tutkijan metodologinen osaaminen vaihtelee. Tämä johtaa siihen, että objektiivisia havaintoja ei ole. Tutkija valitsee käyttämänsä menetelmät ja valinnoilla on aina vaikutusta tutkimustuloksiin. Aineistolähtöisessä tutkimuksessa vaikuttavat tutkijan ennakkoluulot, arvostukset ja uskomukset sekä valinnat. Kun subjektiivisuus tiedostetaan, voidaan päästä objektiivisuuteen. (Kananen 2008, 121.)

Tutkimustulosten luotettavuus ja pätevyys vaihtelevat vaikka virheiden syntymistä pyritäänkin välttämään. Tutkimuksen luotettavuuden arviointi on tästä syystä pyrkimykseenä. Luotettavuuden arviointiin voidaan käyttää useita erilaisia mittaus- ja tutkimustapoja. Kun puhutaan tutkimuksen reliabiliudesta, sillä tarkoitetaan mittaustulosten toistettavuutta. (Hirsjärvi ym. 1997, 231.)

On hyvin mahdollista, että tutkimusprosessissa esiintyy virheitä, mutta niiden tiedostaminen, on olennainen osa siihen, ettei työn laatu kärsi. Tiedonkeruuvaiheessa tehdyt virheet ovat tutkimuksen kannalta haitallisia, koska väärin kerätty aineisto ei voi toimia pohjana luotettavalle tutkimustulokselle. Haastattelutilanteessa nauhurin käyttö on perusedellytys sille, että kerätty tieto on autenttista. (Kananen 2008, 122.)

Laadullista tutkimusta tehdessä on vaarana, että tiedon kerääjän omat asenteet ja näkemykset sekoittuvat tutkimusmateriaaliin ja tulkintaan. Tällöin kerätty tieto voidaan saada tietynlaiseksi tutkijan ohjaamana, eli kysymysten asettelu ja rajaaminen ohjaavat tutkittavien vastauksia. (Kananen 2008, 122.)

Tutkimusta arvioitaessa puhutaan myös validiudesta, eli tutkimusmenetelmän kykyä mitata juuri sitä, mitä oli tarkoituskin. Mittareiden ja menetelmien heikkoutena on se, että ne eivät aina vastaa tutkijan kuvittelemaa todellisuutta. (Hirsjärvi ym. 1997, 231.)

Kvalitatiivisen tutkimuksen yhteydessä reliabelius ja validius ovat saaneet erilaisia tulkintoja. Perinteisesti nämä termit liitetään kvantitatiiviseen tutkimukseen, koska ajatellaan, että kaikki ihmisiä ja kulttuuria koskevat kuvaukset ovat ainutlaatuisia. Niin kuin ne ovatkin, mutta tästä huolimatta kaikki tutkimukset tulisi olla jollakin tavoin arvioitavissa luotettavuuden ja pätevyyden osalta. (Hirsjärvi ym. 1997, 232.)

Laadullisen tutkimuksen luotettavuutta on mahdollista parantaa mahdollisimman tarkalla selostuksella tutkimuksen toteutuksesta. Kaikki vaiheet tulisi olla mahdollisimman tarkoin kuvattuja. Olosuhteet, joissa aineisto on tuotettu, tulisi kertoa selvästi ja totuudenmukaisesti. Kun tutkimuksessa on käytetty haastattelua tutkimusmenetelmänä, kerrotaan olosuhteet ja paikat joissa aineisto kerättiin. Haastattelun mahdolliset häiriötekijät, siihen käytetty aika, virhetulkinnat haastattelussa sekä tutkijan oma itsearviointi tilanteesta, ovat myös asioita, joiden kertominen lisää tutkimuksen luotettavuutta. Tulosten tulkinta vaatii teoreettista tarkastelua (Hirsjärvi ym. 1997, 232-233.)

Eettisiä ongelmia tulee vastaan tutkimusprosessin aikana. Tiedon hankinnan ja käytön välille voidaan tehdä keskeinen jako. Tutkija voi itse vaikuttaa tutkimusyhteisöön ja se on yksi eettisyyden ongelmista. Tutkimusaineiston keräämiseen sekä osallistumiseen liittyvät ongelmat ovat asioita, joihin tutkijalla on vaikutusta. Yksi tutkimuksen eettinen ongelmakohta on myös tutkimuslupaan liittyvät kysymykset. (Eskola & Suoranta 1998, 53.)

Mielestäni opinnäytetyössäni ei esiintynyt eettisiä ongelmia. Sain luvan haastattelujen tekemiseen päiväkodin johtajalta. Tutkimustulokset tulivat käyttöön ainoastaan tämän opinnäytetyön kautta. Haastateltavien anonymisuus säilyy ja haastatteluaineisto tuhoaan analysoinnin jälkeen. Opinnäytetyön kannalta olennaista ei ole vastaajien henkilöllisyys, heidän jakamansa tieto ja kokemukset ovat.

Haastattelun tallentamiseen käytin nauhuria. Ennen haastattelun alkua testasin nauhurin tallentavan hyvin haastateltavien äänet. Nauhurin käyttö lisää tutkimuksen luotettavuutta, koska vastauksia pystyy kuuntelemaan moneen kertaan, eikä mitään olennaista näin ollen pääse menemään ohitse.

Tutkimusta varten kerätty aineisto on luotettavista läheteistä ja lähteet on merkitty lähdeviittein sekä lopussa esiintyvään lähdeluetteloon. Pyrin käyttämään lähteinä mahdollisimman tuoreita julkaisuja. Tutkimuksen mahdollisimman tarkka raportointi on luotettavuuden lisäämisen kannalta hyvin olennaista.

3.6 Aineiston analysointi

Opinnäytetyöni aineiston keruumenetelmäni oli teemahaastattelu. Haastattelun jälkeen vuorossa oli litterointi, nauhoitetun aineiston puhtaaksikirjoittaminen. Litterointiin kului aikaa useita tunteja. Litteroinnin jälkeen tutkin vielä vastauksia ja pohdin aineiston analysointitapaa. Poimin vastauksista mielestäni tutkimuksen kannalta olennaisen tiedon, joista muodostuivat tutkimustulokset.

Aineiston analysointiin on monta tapaa. Karkea kahtiajako voidaan tehdä analyysitapojen välille. Analyysitavassa, jossa lähestyminen on selittämiseen pyrkivää, käytetään usein tilastollista analyysia ja päätelmien tekoa. Lähestymistapana ymmärtämiseen pyrkivässä tavassa käytetään useimmiten laadullista analyysia ja päätelmien tekoa. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara. 2010, 224.) Analyysitavaksi tulee valita sellainen tapa, joka parhaiten tukee vastauksen saamista ongelmaan tai tutkimustehtävään. Analysointi koetaan laadullisessa tutkimuksessa usein haastavaksi vaiheeksi. Useat vaihtoehdot ja tiukkojen sääntöjen puuttuminen tuovat asiaan oman vaikeutensa. (Hirsjärvi ym. 2010, 224.)

Pyrin tutkimuksessani järjestelemään aineiston sellaiseen muotoon, että se olisi selkeää ja tutkimuksen kannalta olennainen tieto tulisi esille. Haastateltavat olivat hyvin yhteneväisellä linjalla vastausten suhteen, eikä eroavaisuuksia juuri esiintynyt. Toisen henkilön vastaus saattoi syventää toisen vastausta, mutta eriäviä mielipiteitä ei noussut esiin. Mahdolliset eriävät vastaukset olisivat ehkä tuoneet uusia ulottuvuuksia tutkimukseen, mutta toisaalta vastauksista kävi mielestäni hyvin ilmi kasvattajien sisäistämä ajatus kasvatuskumppanuudesta. Analysoinnissa pyrin peilaamaan saatuja tuloksia tutkimuksessa esiintyvään teorian tietoon.

Tutkimus ei ole valmis tulosten analyysin jälkeen. Tuloksia tulisi selittää ja tulkita. Tulosten analysointi ei yksinään riitä kertomaan tutkimuksen tuloksia. Tuloksista tulisi laatia kokoava ja yhdistävä esitys. Sen tarkoituksena on koota pääseikat yhteen ja antaa vastaukset asetettuihin ongelmiin. (Hirsjärvi ym. 2010, 224-225.)

4 KASVATUSKUMPPANUUS

4.1 Mitä on kasvatuskumppanuus

Kasvatuskumppanuus käsitteenä on suhteellisen tuore. Kodin ja päiväkodin välistä yhteistyötä on toteutettu jo aiemmin, mutta yhteistyöllä ei ole ollut selkeää nimitystä. Sitä on luonnehdittu vanhempainvalistukseksi, vanhempien valistamiseksi, kotien kasvatus-työtukemiseksi, vanhempien vaikuttajuudeksi ja viimeisimpänä kasvatuskumppanuudeksi. (Kekkonen 2012, 33.)

Eri aikakaudet ovat muovanneet kasvatusyhteistyötä, jokainen aikakausi omalla ominaisella tavallaan. 1960-luvulla olisi ollut mahdotonta puhua kasvatuskumppanuudesta, koska päivähoito nähtiin sijaishuoltona lapsille, joiden äitien oli pakko taloudellisten ongelmien takia käydä töissä. Tällöin päivähoiton perustehtävä löytyi lasten kasvuolosuhteiden turvaaminen. Naisten työssä käynnin yleistyttyä, vuoden 1973 päivähoitolaissa päivähoito säädettiin koko lapsiperheväestölle tarkoitetuksi sosiaalipalveluksi. Hoitopaikkoja ei kuitenkaan ollut liiemmästi tarjolla, joten palvelut olivat tarveharkintaisia seuraavien kahdenkymmenen vuoden ajan. 1970-luvun alussa kasvatuskumppanuus ei edelleenkään ollut suotuisa kehityskohde, sillä kotiäitiys ja ansioäitiys olivat voimakkaassa vastakkainasettelutilanteessa. Äitien työssäkäynti ja lapsen päivähoito olivat toissijaisia vaihtoehtoja kotikasvatukselle. (Kekkonen 2012, 28.)

1980-luvulla kotihoidontuki ja päivähoitopalveluiden tarjoaminen edistyivät. Järjestelmät ovat mahdollistaneet paremmin perhekohtaisten valintojen tekemisen päiväkotijä ja kotihoidon välillä. Niiden vanhempien, joiden oli mahdollista saada lapsi päivähoitoon, rooli vahvistui. Kasvatuskomitean linjausten mukaisesti päivähoitolakiin lisättiin vuonna 1983 kotikasvatuksen tukemista koskeva tavoitepykälä. Tämän pykälän mukaan lasten kotona tehtävää kasvatusta tulisi tukea päivähoitossa, kuten myös edistää lasten persoonallisuuden tasapainoista kehitystä yhdessä kotien kanssa. Kasvatuskomitean toiminta pohjusti monipuolisesti kasvatuskumppanuutta. Vanhemmat nähtiin sekä yhteistyökumppaneina, että kasvatusneuvonnan tarpeessa oleviksi. Pohjaa loivat myös vanhempien keskinäisiä kontakteja ja osallistumista päivähoiton suunnitteluun korostavat näkökulmat. (Kekkonen 2012, 28-29.)

Unescon raportissa, *Working together*, linjataan ensimmäisen kerran vanhempien ja ammatti-ihmisten välinen yhteistyö kumppanuudeksi. Suomessa valtakunnallisesti ensimmäisen henkilöstön ja vanhempien välisen yhteistyön linjasi kasvatuskumppanuudeksi Valtioneuvoston periaatepäätös varhaiskasvatuksen linjauksista 2002. (Kekkonen 2012, 30.)

Perheen ja päivähoidon tehtäviä ja institutionaalisia suhteita ovat muokanneet sosiaaliset, taloudelliset sekä poliittiset murrokset. Päivähoitoa ja varhaiskasvatusta, kuten myös lasta, lapsuutta, vanhemmuutta ja perhettä, säätelevät sosiaali-, perhe- ja päivähoitopolitiikka. Näiden uudistukset ovat muovanneet kasvatuskumppanuutta sen nykyiseen muotoon. (Kekkonen 2012, 27.)

Kasvatuskumppanuus on vanhempien ja kasvattajien yhteinen päämäärä tukea ja kasvatkaa lasta. Lapsen oikeuksien sopimuksen edistäminen palveluiden ja perheen välisessä yhteistyössä on kasvatuskumppanuuden lähtökohtana. Kuuleminen, kunnioitus, luottamus ja dialogisuus ovat kasvatuskumppanuuden peruseriaatteita. (Kekkonen 2012, 43.)

Kasvatuskumppanuus on paitsi vanhempien ja päiväkodin henkilöstön välistä yhteistyötä, myös sen konkreettista organisointia ja molemmille osapuolille sopivan toimintatavan löytämistä. Kasvatuskumppanuuden tulisi olla alusta asti luonnollinen osa lapsen varhaiskasvatusta perhekohtaisesti ja ensisijainen vastuu tästä on henkilöstöllä. Vanhempien keskinäisten yhteistyön muotojen ja tapojen edistäminen on myös yksi kasvatuskumppanuuden tavoitteista. (Varhaiskasvatuksen perusteet, 31-32.)

Haastatellessani päiväkodin työntekijöitä, sain vastauksia, joista kävi ilmi, että haastateltavat kokivat kasvatuskumppanuuden olevan luonnollinen osa jokapäiväistä toimintaa päiväkodissa. Perheitä pyritään tukemaan ja yritetään luoda samanlaiset kasvatuseritykset kodissa ja päiväkodissa. Mahdollisuuksien mukaan pyritään toteuttamaan vanhempien toiveita päiväkodin arkea koskien. Kasvatuskumppanuuden tärkeys osana laadukasta varhaiskasvatusta, nousi esille haastateltavien vastauksissa.

H1: ”Kasvatuskumppanuus on vanhempien kanssa tehtävää yhteistyötä. Tuetaan perheitä siinä kasvatustehtävässä tai ainakin pyritään siihen, että tuettas. Ja sitten hyvin pitkälti varsinkin pienten kans niitä vanhempien toiveita toteuttaa ja siitä lähtä liikkeelle.”

H2: ”Niin, luodaan samanlaiset linjat kotona ja päiväkodissa.”

Mielestäni haastateltavat olivat hyvin perillä kasvatuskumppanuuden käsitteestä, antamiensa vastausten perusteella.

Haastateltavat pyrkivät ottamaan vanhempien toiveet huomioon päiväkodin arkea koskien ja toteuttamaan ne mahdollisuuksien mukaan. Vaikeisiin ristiriitatilanteisiin haastateltavien mukaan ajaudutaan harvoin. Keskusteluyhteys koetaan niin hyväksi useimpien perheiden kanssa, että yhteinen toimintatapa löytyy lähes aina. Perheiden näkemyksiä lapsesta pidetään aina ensisijaisena.

H3: ”Ei se auta ku koittaa kertoa se meidänki kanta, että minkä takia kuitenkin niinku halutaan suunnitella ja miksi se on tärkeää. Jos se vanhempi ei sitä ymmärrä, niin eipä siinä auta sitte ku myöntyä siihen hänen kantaan.”

H2: ”Tavallaan kuitenkin se perhe on se yksikkö mistä se lapsi tulee ja me tavallaan toimitaan niitten ohjeitten mukaan. Totta kai meillä on täällä kasvatus-tavoitteet, mutta jos kotona toimitaan toisin, ni me yritetään siinä välimaastossa kellua ja tehdä kuitenkin se oma työ, se mitä meidän pitää tehdä.”

Kuulevat, kunnioittavat ja luottamusta luovat kokemukset ovat kasvatuskumppanuudessa tavoiteltavia suhteita. Erityisen merkitykselliseen asemaan kasvatuskumppanuus nousee silloin kun perheen elämässä tapahtuu muutoksia, siihen liittyy siirtymävaiheita tai avainkokemuksia. Tällöin nousee esiin tilanteita, joissa huomataan turvallisen ja luottamuksellisen suhteen olemassaolo tai sen puuttuminen. (Kekkonen 2012, 52.)

Haastateltavilla on tunne, että vanhemmat luottavat heidän ammattitaitoonsa ja arvostavat heidän näkemyksiään ja mielipiteitään. Vanhemmat saattavat myös kysyä neuvoja hankaliin tilanteisiin päiväkodin ulkopuolella. Haastateltavien mukaan vanhemmat tuntuvat arvostavan tasavertaista yhteistyötä ja useimmat perheet ovat halukkaita jakamaan kasvatusvastuunsa. Eteenkin yksi haastateltavista on kokenut positiivisena sen, että vanhemmat luottavat hänen ammattitaitoonsa vaikka takana ei olekaan pitkää kokemusta alalta ja ikää on vähemmän kuin useilla vanhemmillä.

H2: ”Aika usein on semmosiakin tilanteita, että vanhempi tulee kysymään, että onko tämä lapsi hoidossa tällöinen kun se on kotona semmonen ja tällöinen. Että he ei oikeen tiiä mitä sen kans tekis.”

H1: ”Yllättävän paljon ne luottaa meidän ammattitaitoon. Tai ite ollu yllättyny, että ku on aika nuori hoitaja, että kumminki ne kysyy niitä mielipiteitä ja haluaa niinku yhessä mieltä. Että ei oo ainakaan mun kohalla ollu sitä, että ne sanno vanhemmat, että he haluaa että näin tehään tai heidän mielestä tämä on näin. Että ne kuuntelee, että mitä mulla on sanottavaa ja arvostaa sitä mun mielipidettä.”

Päivähoidon tavoitteena on lain mukaakin tukea kotona tehtävää kasvatustyötä sekä edistää lapsen persoonallisuuden tasapainoista kehitystä. Päivähoidon tulee edistäessään lapsen kehitystä tukea lapsen kasvua yhteisvastuulliseen ja rauhaan sekä elinympäristön vaalimiseen. (Laki lasten päivähoitosta 25.3.1983/304 2 a §)

4.1.1 Kasvatuskumppanuuden rakentuminen

Kasvatuskumppanuus on prosessi, joka alkaa rakentua siitä hetkestä kun perhe ottaa yhteyttä päivähoitopaikkaan. Olennaista on vanhempien luottamuksen rakentuminen päiväkodin henkilökuntaa kohtaan ja heidän välilleen. Vanhemman kannalta tärkeää ei ole vain se, miten lapsi on nukkunut ja syönyt vaan myös se, miten kasvattaja on nähnyt juuri hänen lapsensa. (Kaskela & Kronqvist 2007, 22.)

Lapsen aloittaessa päivähoiton vanhemman mielessä pyörii monenlaisia ajatuksia. Niihin voi liittyä huolta, levottomuutta ja syyllisyyttä, kuten myös luottamusta, innostusta ja uuden odotusta. Lapsen selviäminen päivähoitossa voi olla vanhempia pohdituttava asia, samoin kuin päivähoiton laatu. (MLL haettu 3.4.2012)

Tuokkosen päiväkodissa on käytössä aloituskeskustelut, jotka omalta osaltaan tukevat kasvatuskumppanuuden muodostumista. Haastateltavat kokevat tärkeiksi aloitus- ja varhaiskasvatuskeskustelut. Erityisesti pienten lasten kohdalla varhais- ja aloituskeskustelut nähtiin merkityksellisinä, koska pienempien lasten kohdalla vanhemmilla on usein tarkempia ohjeita ja toiveita lapsen hoitoa koskien. Pienten lasten kohdalla toimiva kasvatuskumppanuus korostuu entisestään. Mitä pienempi lapsi on, sitä enemmän vanhempi toimii lapsen äänenä. Päiväkodissa käytössä olevat aloituskeskustelukäytännön haas-

tateltavat kokivat toimivaksi ja tärkeäksi osaksi päivähoiton aloitusta. Kasvatuskumppanuutta on helpompi alkaa rakentamaan, kun yhteistyö vanhempien kanssa alkaa, ennen kuin lapsi aloittaa varsinaisen päivähoiton.

H2: ”Ja varmaan noilla pienillä erityisen tärkeitä, kun siellä saattaa niin tarkkoja olla ne hoito-ohjeet niille vauvoille, että osataan käsitellä oikein niitä.”

H1: ”Niin ja tietenkin siinä korostuu se aloituskeskustelun tärkeys, heti alusta asti osataan käsitellä oikein.”

Päivittäiset keskustelut lapsesta ja päivän kulusta tekevät luottamuksellisen suhteen syntymisen mahdolliseksi ja syventävät kasvatuskumppanuutta. Vanhemman aito kuuleminen vaatii kiireettömyyttä ja aitoa läsnäoloa. Jokapäiväiset tuonti- ja hakutilanteet ovat hyviä hetkiä, jolloin vanhempaa on mahdollista kuunnella. Lapsen hoitoon tuleminen on joka kerta siirtymätilanne, johon lapsi tarvitsee tukea, kokeakseen olonsa turvalliseksi ja hyväksytyksi. Sillä, miten lapsi ja vanhempi otetaan vastaan, on suuri merkitys, jokaista päivää voidaan pitää uutena askeleena, uutena alkuna. Arkiset ja päivittäiset kohtaamiset synnyttävät kokemuksen päiväkodista sekä lapselle, että vanhemmalle. Kasvatuskumppanit ovat perheille tärkeitä, kasvattajalta vaaditaan aitoa, lämminhenkistä ja empaattista työtettä. Näiden ominaisuuksien löytymisen edellytyksenä on kasvatuskumppanuuden sisäistäminen niin, että siinä on tilaa sekä vanhempien, että kasvattajien inhimillisyydelle. Kukaan ei ole valmis työssään, sen hyväksyminen puolin ja toisin helpottaa sekä vanhempaa, että kasvattajaa; aina ei tarvitse eikä voi olla oikeassa. Hyvän ja oikean etsiminen, erehtyminen ja keskeneräisyys ovat inhimillisyyttä. (Kaskela & Kronqvist 2007, 23.)

Vaikka haastateltavat pitivätkin vasukeskusteluja tärkeinä, kokevat he tärkeiksi myös päivittäiset kohtaamiset. Niiden avulla suhteet vanhempiin muodostuvat välillä hyvinkin läheisiksi ja työntekijät oppivat, miten kutakin vanhempaa kannattaa lähestyä. Haastateltavat toivovat perheiltä palautetta, jotta molemmin puolin tiedetään missä mennään ja kumppanuuskäsitettävä voidaan tarpeen mukaan tarkentaa. Haastateltavien mielestä vanhemmat antavat palautetta toiminnasta useimmiten asiallisesti ja rakentavasti.

H2: ”Kun joka päivä tavataan, niin kyllä siinä vaan aika läheiseksi tullaan loppujen lopuksi vuojen mittaan. Siinä oppii miten mitäkin perhettä kannattaa lähestyä.”

Kasvatuskumppanuus ei ole takeena samanmielisyydelle, mutta se luo mahdollisuuden etsiä yhteistä ymmärrystä lapsesta. Perheillä on erilaisia odotuksia ja tarpeita tunteiden ja tarinoiden vastaanottokykyä ajatellen. Kun tunnepuheille on oikeasti tehty tilaa, vanhemmat uskaltavat jakaa toiveitaan, pelkojaan, odotuksiaan ja ajatuksiaan. Kasvattajalta vaaditaan aikaa, tahtoa ja ymmärrystä kuulla tarinoita lapsesta, perheestä ja vanhemmuudesta. (Kaskela & Kronqvist 2007, 24.)

Varhaiskasvatuksen asiantuntijuuden yhteiskunnallinen merkityksen kasvaminen näkyy kasvatuskumppanuutena. Perheet saavat aiempaa paremmin ja avoimemmin käyttöönsä alan osaamista varhaiskasvattajien kautta. (Kekkonen 2012, 37.)

Lapsi on päivähoiton aloittaessaan suuren muutoksen edessä ja riippuvainen vanhemmistaan ja päiväkodin henkilökunnasta. Jotta turvallisuuden ja hallinnan tunne saadaan säilytettyä, lapsi tarvitsee turvallisen aikuisen tuekseen. (MLL haettu 3.4.2012)

Päivähoiton todellisuus muotoutuu siihen osallistuvien ihmisten välisestä vuorovaikutuksesta, lapsi on vuorovaikutuksen keskipisteessä. Lapsen aloittaessa hoidon, on tilanne aina ensin lapselle ja vanhemmalle eroamista ja sopeutumista päivittäisten ero- ja kohtaamistilanteiden rytmiin. Vuorovaikutus vanhempien ja kasvattajien ja lapsen ja kasvattajien välillä kannattelee lähtö- ja tulotilanteiden vuorottelua. (MLL haettu 3.4.2012)

4.1.2 Kasvatuskumppanuuden haasteita

Vanhempien vaatimukset voivat toisinaan tuntua varhaiskasvatushenkilökunnan mielestä haastavilta vaikka samaan aikaan kaivattaisiinkin enemmän vuorovaikutusta ja aktiivisuutta vanhempien taholta. Kasvattaja voi pitää hyviä suhteita vanhempiin enemmänkin kohteliaisuutena, eikä niinkään mahdollisuutena näkemiseen osana omaa kasvattajan työtä. Vanhempien vähäinen osallistuminen kasvatustyöhön voi aiheuttaa ihmetystä ja se saatetaan jopa tulkita välinpitämättömyydeksi lasta kohtaan. (Koivunen 2009, 154.)

Toisaalta ongelmalliseksi koetaan myös liian läheisiksi muodostuvat suhteet. Haasteellisia asioina kasvatuskumppanuudessa haastateltavat pitivät esimerkiksi tilannetta, jolloin suhde vanhempien kanssa tulee liian läheiseksi. Silloin haastateltavien mielestä on vaarana se, että ammatillisuus kärsii ja suhde muuttuu enemmän kaverisuhteeksi. Tällöin myös perheiden huolia tulee mahdollisesti kannettua kotiinkin. Oman ammatillisen roolin säilyttäminen on haastateltavien mielestä tärkeää muistaa vaikka suhde vanhempiin muodostuisikin läheiseksi ja luottamukselliseksi.

H1: *”Ei oo omalle kohalle sattunut, mutta vois kuvitella, että se on haastavaa jos tulee liian läheiseksi niitten kans. ... Jos liian läheinen tulee siitä suhteesta, että ollaan niinku kavereita ja kaikki asiat tuuan ja omat murheet ja joutuu alkamaan psykiatriksikki siinä ni semmosen ehkä kokisin omalla kohalla jo liialliseksi. Sitte sitä kantas niitä murheita jo sinne omaan kotiin.”*

Hyvää suhdetta päiväkodin ja perheiden välillä pidetään tärkeänä, mutta edellisestä vastauksesta käy hyvin ilmi, että rajan vetäminen voi olla vaikeaa. Oman ammatillisuuden vahvistaminen ja vahva ammatti-identiteetti helpottavat suhteiden pysymistä toivottavalla tasolla.

Vanhempien ja lasten arjella on suuri merkitys vanhempien aktiivisuuteen yhteistyössä kasvattajien kanssa. Vanhempien työn vaikutusten tunnistaminen lisää kasvattajan ymmärrystä yhteistyön toimimisen mahdollisuuksien näkemisessä. Pelkkä vanhempien aktiivisuus yhteistyöhön ei tulisi olla arvioinnin ainoa kriteeri vaan vanhempien mahdollisuudet ja jaksaminen tulisi myös ottaa huomioon. Reunaehdoja yhteistyölle asettavat vanhempien työnlaatu; vuorotyö, määräaikaisten työsuhteet, työ ja työpaikan kuormittavuus, pitkät työmatkat, aikaiset töihin lähdöt sekä erilaiset perhetilanteet, kuten perheiden sisäiset ongelmat, harrastukset, lähiomaisten sairaudet ja hoidon tarpeet. (Koivunen 2009, 154.)

Haastateltavat nostavat haastaviksi asioiksi tilanteita, joissa vanhemman odotukset päiväkulusta eivät ole toteutettavissa. Vuorovaikutusta ja kasvatuskumppanuutta olisi kuitenkin ylläpidettävä, mutta kaikkiin vanhempien toivomuksiin ja vaatimuksiin ei pystytä vastaamaan. Esimerkiksi eteenkin pienten lasten kohdalla vanhempien toivomukset päiväunien rajoittamisesta eivät välttämättä kohtaa kasvatushenkilöstön näkemystä siitä, mikä on tarpeellinen määrä unta. Tällöin työntekijät yrittävät parhaansa mukaan kertoa vanhemmille, miksi jokin asia on lapsen kehityksen kannalta tärkeää.

Oma ammattiosaaminen on tällöin keskeisessä roolissa ja tästä syystä haastateltavat kokevat ammattitaidon ja –tiedon olevan tärkeä osa varhaiskasvattajien työtä.

H2: ”Ja monestihan se on sitte tämä nukkumaanmeno joka herättää huomiota ja sitte toiset vanhemmat ei tykkää, että heijän lapsi nukkuu, mutta siihe ei taas sitte repiä henkilökunta, että ei riitä jos ruvettas yhen takia, että ei ikinä tarvis lepuu ja tämmöstä. Että yleensä sitte sovitaan, että jokainen käy kuunteleen sen sadun. Yleensä sitte löytyy kaikille tämmöset sopivat jutut.”

H1: ”Pienten puolella se on sitte kans joskus haastavaa, että ihan pienelle lapselle aletaan toivomaan tai sanomaan unirajotuksia kovin pieniä, että ei saa nukkua ku puolituntia ja jos on kyse vaikka kaksvuotiaasta ni se on sitte tietenki meijän homma selittää sille vanhemmalle, että minkä takia se tarvii se lapsi enemmän unta. Jos se ihan selvästi tarvii tai jotenki. Ne on joskus semmosia hankalia, että löytää se yhteinen sävel vanhempien kanssa siinä.

Kasvattajien tulisi pohtia omaa osuuttaan yhteistyössä sekä sitä, mihin kasvattaja vanhempia tarvitsee, vastuu yhteistyöstä kuuluu päivähoidolle (Koivunen 2009, 155). Työntekijän haasteena on keskittyä kuulemaan olennainen vanhemman kertomasta. Vanhemmat kertovat usein mielellään lapsen kanssa eletystä elämästä, sattumuksista ja episodeista. Vanhempien kertomasta saa usein hyödyllistä tietoa, joka tukee lapsen kasvatusta päiväkodissa. Tärkeää olisi löytää olennainen lapsen yksilöllistä varhaiskasvatussuunnitelmaa ajatellen. (Kaskela & Kronqvist 2007, 22.)

Kuten ylempänäkin mainitaan, myös haastateltavieni mukaan jokapäiväisellä kuulumisten vaihtamisella on erityistä merkitystä myös silloin, kun lapsen elämässä tapahtuu jotakin. Kun päiväkodissa tiedetään edes pääpiirteittäin käynnissä olevista tai tapahtuneista asioista, voi olla helpompaa ymmärtää esimerkiksi lapsen käytöstä tai tukea lasta tarvittaessa. Aina asiat eivät tule suoraan esiin puheesta, vaan ne saattavat muodostua pienistä paloista.

Toisinaan vanhempien passiivisuus lisää kasvatuskumppanuuden haastavuutta haastateltavien mukaan. Vanhemmat eivät koe tärkeäksi jakaa lapsen asioita päiväkodin työntekijöiden kanssa. Lapsen päivän kulku ja tekemiset kiinnostavat pintapuolisesti, mutta päiväkodin ja kodin välistä yhteistyötä kasvatuksen suhteen ei nähdä merkityksellisenä. Vaikka työntekijät yrittävät luoda luottamuksellista ja avointa suhdetta, kaikki van-

hemmat eivät näe asiaa tärkeänä. Tällöin työntekijä on tilanteessa, jossa ei yrityksistä huolimatta ole onnistuttu toimivan kasvatuskumppanuuden luomisessa. Toisaalta myös tällöin vanhempien toivetta on kunnioitettava ja tehtävä yhteistyötä niin hyvin kuin se vain on mahdollista.

Aina kasvatustyö ja kasvatuskumppanuus eivät ole helpoimmasta päästä. Toisinaan kasvatuskumppanuudessa tulee esiin tilanteita, joissa tarvitaan tukea ja apua. Tärkeimpänä tukena haastateltavat pitävät omaa tiimiä. Keskusteleminen omien työtovereiden kanssa auttaa tarkastelemaan tilannetta objektiivisemmin. Yhdessä tiimin kanssa voidaan myös pohtia, miten jokin asia olisi parasta ratkaista. Myös erityislastentarhanopettajan tuki on helposti saatavilla.

H2: ”Meillä on kyllä hyvät verkostot ja erityislastentarhanopettaja tulee kyllä helposti apuun.”

H3: ”Työkaverit on yleensä ehkä se lähin apu keneltä kysyy ja saa sitä neuvoa.”

4.2 Kiimingin kunnan varhaiskasvatussuunnitelma ja kasvatuskumppanuus

Tuokkosen päiväkodissa noudatetaan Kiimingin kunnan varhaiskasvatussuunnitelmaa. Siinä kasvatuskumppanuus määritellään vanhempien ja henkilöstön yhteiseksi sopimukseksi lapsen kasvattamisesta. Molemmat kasvatuskumppanuuden osapuolet sitoutuvat tietoisesti toimimaan ja tukemaan lasten kasvun, kehityksen ja oppimisen prosesseja. Ensisijaisessa kasvatusvastuussa ovat vanhemmat, he ovat myös lastensa asiantuntijoita, henkilökunnalla taas on koulutuksen kautta saatu ammatillinen tieto ja osaaminen lapsen kasvusta ja kehityksestä. Lapselle kahden tärkeän tahon tiedot ja kokemukset saadaan näin ollen yhdistettyä. (Kiimingin kunnan varhaiskasvatussuunnitelma 2011-2012, 8.)

Tuokkosen päiväkodissa on vahvasti käytössä omahoitajatyötapa. Omahoitajatyö tapa turvaa lapselle pysyvän kiintymyssuhteen yhteen aikuiseen. Omahoitaja toimii lapsen linkkinä muihin lapsiin ja aikuisiin. Omahoitaja vastaa pääasiallisesti yhteydenpidosta vanhempien kanssa. Omahoitajatyötavalla mahdollistetaan lapsen yksilöllisten tarpeiden huomioiminen sekä havainnoimisen pitkäjänteisesti. (Kiimingin kunnan varhaiskasvatussuunnitelma 2011-2012, 15.)

Lapsen siirtymistä kodista päiväkotiin helpottaa omahoitajakäytäntö. Yksi ihminen muodostuu lapselle päivähoitossa tärkeimmäksi, koska hän huolehtii lapsesta perushoitotilanteista sekä ottaa lapsen vastaan, työvuorojen mahdollistamissa rajoissa. Omahoitajan työtä helpottaa kauden alussa se, että ei tarvitse tutustua läheisemmin kuin omahoidettavien perheisiin. On eriasia oppia tuntemaan paremmin neljä kuin kaksitoista perhettä. (Kalliala 2008, 264.)

Haastateltavat kokivat omahoitajatyötavan tukevan vahvasti kasvatuskumppanuutta. Työntekijän kannalta merkitystä on sillä, että jokaisen lapsen asioita ei tarvitse tietää yhtä tarkasti, vaan voi syventää tietämystään ”omista” lapsistaan. Vanhemmat puolestaan pystyvät luottamaan siihen, että joku todella tuntee heidän lapsensa ja tämän tarpeet, jolloin myös kasvatuskumppanuuden kehittymiselle ja syventymiselle on haastateltavien mielestä hyvät edellytykset.

4.3 Vanhemmuuden tukemisesta päiväkodissa

Vanhemmuuden tukemiseen tulisi panostaa päiväkodissa. Vanhemmuuden arvon korostaminen on tärkeää, samoin kuin jokaisen henkilökohtaisen vanhemmuuden kunnioitus ja vahvistaminen. Päivähoito ei voi, eikä sen tulekaan korvata lapsen vanhempia. Vanhemman päätöksentekoa, vastuunottoa ja uskoa omiin kykyihin tulee vahvistaa ja tukea rohkaisemalla ja kannustamalla. (Lammi-Taskula & Varsa 2001, 62.)

Vanhempien tulisi kokea päiväkodissa itsensä tervetulleiksi. Oman lapsen toiminta ja hyvinvointi kiinnostavat vanhempia. Päiväkodissa tulisi tästä syystä näkyä lasten jäljet. Vanhempien on toisinaan hankalaa osallistua päiväkodin järjestämään toimintaan, tästä syystä päiväkodissa tulisi olla esillä lasten jättämiä jälkiä. Vanhemmilla olisi mahdollisuus katsoa, ihmetellä, ihaila ja kysellä toiminnasta. Kun päiväkodissa näkyy jälkiä toiminnasta, mahdollistuu myös yhteinen keskustelu ja jakaminen vanhempien, lasten ja kasvattajien välillä hoitopäivän tapahtumista. Esimerkkejä osallistavasta toiminnan dokumentoinnista ovat valokuvat, erilaiset tarinat ja kuvitukset päiväkodin arjesta. Eteenkin lasten omat tuotokset kiinnostavat vanhempia. (Kaskela & Kronqvist 2007, 25.)

Toiminnan dokumentointi vähentää lasten vastuuta toimia välittäjänä kodin ja päiväkodin välillä. Vanhemman tunne päiväkotiyhteisöön kuulumisesta lapsen kautta luo turvallisuuden tunnetta ja luottamusta päivähoitoon ja kasvattajiin. Näkyvät toiminnan jäljet toimivat myös edesauttajina lapsen vasua tehtäessä. (Kaskela & Kronqvist 2007, 26.)

On perheitä, joissa vanhemmuus on heikkoa ja mitä heikompaa se on, sitä vahvemmin tarvitaan tukea. Palveluiden jatkuvuudella on suuri merkitys lapsen kasvaessa. Päiväkodin ja terveydenhuollon välinen yhteistyö on erityisen tärkeää silloin, kun perheessä on ongelmia, mutta perhettä on haastavaa saada tulemaan paikalle esimerkiksi neuvolaan. (Sosiaalipedagogiikka 15.4.2012)

Haastattelussa kävi ilmi, että työntekijät kokevat saavansa riittävästi tukea ja tietoa, miten kohdata haastavia tilanteita ja mihin perheitä edelleen ohjataan. Päiväkodissa toimiva lapsen kasvun tukiryhmä, moniammatillinen työryhmä, koetaan myös positiivisena asiana. Tällöin perheen saaminen tuen piiriin on helpompaa ja kynnys avun saamiseen on matala.

H2: ”Sekin on hyvä juttu, että ei tarte heti lähteä sen kauemmas, voi tavallaan vanhempi tulla siihen tutun hoitopaikan ympäristöön ja jutella siellä rauhassa vaikka sinne voi tulla sitte neuvolasta psykologi ja vaikka lastensuojeluilhmissä ja muitakin. Se ei ehkä vanhemmista tunnu niin isolta jutulta vielä, mutta kuitenkin apua löytyy. Ja ainakin ne paikat löytyy, että mistä sitä apua voi hakia.”

Vaikka tukea ja tietoa onkin saatavilla, rajan vetäminen koetaan toisinaan haasteellisena, kuten milloin perhe tulee ohjata eteenpäin muiden palveluiden piiriin. Esimerkiksi osa vanhemmista tuo huolensa kotiasioista, jotka eivät varsinaisesti enää kosketa lasta, työntekijöiden pohdittavaksi. Haastateltavien mielestä lapsen edun ajatteleva on kuitenkin aina ensisijainen.

H2: ”Just se rajan vetäminen, että osaa ohjata etteenpäin. Mullekin on ihan kotiasioista soiteltukki, että miten. Ja ihan kotiasioista, että ei enää lapsen asioista, ni sitte se raja mennee kyllä siinä. Että sitte ei enää kotiasioihin voi olla vaikuttamassa eikä auttamassa, mutta lapsen oloon täytyy tietenkin olla valamis vaikuttaa. Että sitte ohjata sitä perhettä etteenpäin.”

4.4 Varhaiskasvatuskeskustelut osana kasvatuskumppanuutta

Kasvatuskeskustelut edellyttävät ammattikasvattajalta tietoa keskustelun prosesseista. Keskustelutilanteet ovat alttiita ristiriidoille ja ymmärtämällä prosesseja, jotka keskusteluun vaikuttavat, kasvattaja pystyy välttämään niitä. Keskusteluissa nousevat esille vanhempien ja kasvattajien näkemykset lapsesta, hänen kehityksestään ja oppimisestaan sekä ajattelutavat, kasvatuksen arvot ja ihmiskäsitykset. Nämä asiat ja käsitykset niistä eivät aina kohtaa vanhempien ja kasvattajien välillä ja tällöin saattaa syntyä haastavia tilanteita. (Nummenmaa & Karila 2011, 61.)

Varhaiskasvatuskeskustelut mielletään nykyään osaksi toimivaa kasvatuskumppanuutta. Joissakin kunnissa keskustelujen määrä on yksi laadunarvioinnin kriteeri. Keskustelujen luonteet poikkeavat toisistaan. Vakiintuneesta keskustelukäytännöstä huolimatta niiden tehtävät tulkitaan eri tavoin, valmiudet keskusteluihin ammattilaisten välillä ovat erilaisia ja vanhempien suhtautuminen keskusteluihin on vaihtelevaa. Kasvatuskumppanuus ei siis itsestään selvästi toteudu kasvatuskeskusteluissa, mutta pyrkimyksenä olisi päästä mahdollisimman lähelle kasvatuskumppanuuden ideaalia. (Nummenmaa & Karila 2011, 62.)

Varhaiskasvatuskeskusteluissa vanhemmat saavat tärkeää tietoa lapsen arjesta päiväkodissa sekä sitä, millainen lapsi siellä on. Vanhemmat myös odottavat saavansa aiantuntijan arvioita ja näkemyksiä lapsesta. Vanhemmat kuulevat mielellään hyvin sujuvasta päiväkotiarjesta, mutta suurin osa haluaa ehdottomasti tietää, mikäli kasvattaja on huolissaan lapsesta. (Alasuutari 2010, 59,61.)

Haastateltavani näkivät tärkeänä varhaiskasvatuskeskustelut myös siitä syystä, että erilaisista elämäntilanteista johtuen osa perheistä on hyvin kiireisiä haku- ja tuontitilanteissa. Kun keskustelulle varataan erikseen aikaa, molemmilla osapuolilla, sekä vanhemmilta, että työntekijöillä on mahdollisuus keskittyä keskusteluun. Varhaiskasvatuskeskusteluissa nousee myös haastateltavien mielestä esiin asioita, joista ei välttämättä muuten tulisi puhuttua.

H3: ”Tärkeitä vasukeskustelut on sillainki, että kaikkien kanssa ei ehi jutella ihan siinä arjen ohessa kun hakee ja tuo. Siellä tulee monesti sellasta asiaa jota ei muuten tulis juteltua.

Kasvattajat eivät tutkimusten mukaan ole erityisen halukkaita ottamaan keskusteluissa esille vaikeita asioita, joista mahdollisesti voisi seurata konflikti. Huolen puheeksi ottamisesta järjestetään nykyään erilaisia koulutuksia, joita henkilökunnan kannattaisi hyödyntää. Puheeksi ottamista ei tulisi vältellä, ennemminkin tulisi ymmärtää, että keskustelussa mahdollisesti esille tulevat näkökulmat eivät ole ongelma, se miten ne esitetään, on. Erilaiset näkökulmat tulisi huomioon ottaa ja kuulla, kun mahdollisia ongelmia ratkotaan. (Nummenmaa & Karila 2011, 68.)

Työntekijän vanhemmille näyttäytyvä sitoutuminen työhön liittyy usein kritiikkiin ja kiitokseen, jota työntekijöihin vanhempien osalta kohdistuu. Varhaiskasvatuskeskusteluissa vanhempi odottaa kasvattajan paneutuneen lapseen ja tuntevan tämän oikeasti. (Alasuutari 2010, 67-68.)

Haastateltavat kokivat positiivisena vanhemmilta tulevan palautteen, tosin sitä saisi heidän mukaansa tulla enemmänkin. Rakentava kritiikki auttaisi kehittämään toimintaa sekä omaa työtapaa.

Vaikka vanhemmat odottavat kasvattajan kertovan myös huolistaan lasta koskien, he eivät aina osaa suhtautua kuulemaansa. Varhaiskasvatuskeskustelun sävy voi muuttua negatiiviseksi, vanhempi voi myös syyllistää itseään lapsen käytöksestä. (Alasuutari 2010, 61.)

Kasvatuskumppanuuden tulisi olla tasavertaista. Erilaisen, molempien keskusteluun osallistuvien osapuolten asiantuntijuus tulisi olla lapsen kehityksen ja kasvun tukena. Molemmilla osapuolilla on erilaista tietoa lapsesta. Tiedon jakaminen ja vaihtaminen on keskusteluissa tärkeää. Tietoa pidetään ja käytetään kuitenkin usein vallan välineenä. Tästä syystä kasvattajan tulisi tiedostaa kasvatuskeskusteluissa käyttämänsä asiantuntijatieto ja valta, ja miten niitä käyttää keskustelun vuorovaikutuksen kautta. Valtakysymys voi olla esillä myös silloin, kun haetaan ratkaisua johonkin pulmalliseen tilanteeseen. Eri tulkinnat tilanteista nostavat vallan ilmiön mukaan, jonkun tulkinta nousee esiin yleensä enemmän. Tällöin on merkitystä sillä, miten asia tuodaan esiin. (Nummenmaa & Karila 2011, 70.)

Tekemäni haastattelun pohjalta, sain käsityksen päiväkodinyöntekijöiden näkemyksestä varhaiskasvatuskeskusteluja koskien. Varhaiskasvatussuunnitelmat ja -keskustelut haas-

tateltavat kokivat tärkeäksi kasvatuskumppanuuden rakentumista ajatellen. Lapsista ja perheistä saatava tieto auttaa työskentelyssä lasten kanssa. Ilman keskusteluja ja pohjatietoja haastateltavat kokivat, että lapseen ja perheeseen tutustuminen kestäisi huomattavasti kauemmin. Haastateltavat kokivat, että perheiden erilaiset toiveet ja näkemykset tulevat parhaiten ilmi, kun yhteistyötä tehdään keskustellen alusta asti. Toimiva yhteistyö alusta asti, avoimen ja luottamuksellisen vuorovaikutussuhteen luominen perheiden kanssa koettiin haastateltavien keskuudessa erittäin tärkeäksi.

H1: ”Vasut helpottaa meidän työtä huomattavasti. Jos meillä ei ois mitään tietoa lapsista eikä perheistä eikä taustoista, niin kyllähän meillä puoli vuotta siihen, että me ensin opittas tunteen ne lapset ja perheet yleensäkin, että miten siellä toimitaan. Kaikki perheethän on erilaisia.”

Jotta keskustelukäytäntöjä voitaisiin aidosti muuttaa kasvatuskumppanuuden pohjalta, tarvitaan huomion suuntaamista keskustelun sisältöön ja kulkuun. Kumppanuuden synnyn edellytyksenä on yhteisiä tulkintoja ja päätöksentekoa, pelkkä tiedon välittäminen ja vaihtaminen eivät riitä. Tällä ei kuitenkaan tarkoiteta, että tulisi olla kaksi samanlaista kumppania, päinvastoin erilaisuus on voimavara. Se vain asettaa tiettyjä haasteita niin vanhemmille kuin päiväkodin henkilöstöllekin. (Nummenmaa & Karila 2011, 71.)

4.5 Vuorovaikutus

Vuorovaikutussuhteella on suuri merkitys varhaiskasvatuksessa. Vanhempien ja varhaiskasvattajien vuorovaikutussuhde vaikuttaa lapseen, lapsen ja varhaiskasvattajien välisellä suhteella on merkitystä vanhemmille ja lasten ja vanhempien välinen vuorovaikutussuhde on vaikutuksellinen varhaiskasvattajille. Kasvattajalla on asiantuntijuutta yleisellä tasolla lapsen kasvatuksesta, lapsen kasvusta ja kehityksestä sekä mahdollisista erityisvaikeuksista. Vanhempien asiantuntijuus kohdistuu omaan lapseen, vanhemmalla ainutlaatuisia tietoja lapsen historiasta, luonteesta, tavoista, tottumuksista, perheen kulttuurista, arjen elämästä, kodin kasvatuskäytännöistä, lapsen elämänpiiristä sekä sukulaisuus- ja kaverisuhteista. Vanhempien oma tieto lapselle soveltuvista kasvatusten menetelmistä sekä arvio lapsen kehityksestä ovat tärkeitä elementtejä. Näillä tiedoilla on erityistä merkitystä varsinkin hoitosuhteen alussa. Myöhemmin hoitosuhteen jatkuessa kasvattajan tieto yksittäisestä lapsesta lisääntyy. Oleellinen asia lapsen kehityksen kannalta on

sekä vanhempien, että ammattikasvattajien kiinnostus lasta kohtaan. (Koivunen 2009, 156-157.)

Vuorovaikutustaidoilla on olennainen merkitys toimivan yhteistyön kannalta, riippumatta työntekijän koulutuksesta. Lapsen tilanteen monipuolinen ymmärtäminen koostuu työntekijöiden ymmärryksestä ja tiedosta. Jokaisella työntekijällä on ainutlaatuista tietoa, jonka ympärille vuorovaikutusprosessi kehittyy. Tiedon jakaminen ja kokoaminen luovat kokonaiskuvan lapsen ymmärtämiseen. (Kekkonen 2012, 57.)

Työntekijän vuorovaikutustaidot voivat olla riittävät, mutta vanhemmilta ei voida edellyttää samanlaista otetta vuorovaikutuksen rakentamiseen. Ihmisillä on erilaisia tyylejä hoitaa asioita tai ottaa asioita puheeksi. Tämä käy ilmi myös haastateltavien vastauksesta; toisinaan keskustelut vanhempien kanssa on helpompaa hoitaa puhelimitse. Haastateltavien mielestä saattaa olla, että osa vanhemmista kokee helpommaksi puhua ilman, että tarvitsee olla kasvotusten. Puhelut saattavat olla pitkiäkin ja vanhemmilla on aikaa puhua asioista.

H3: ”Ja sitten monesti jos on tämmöistä, että on kiireistä aamulla ja iltapäivällä ni sitten puhelimella kun soittaa, jos tuntuu, että joku asia on epäselvä tai on tärkeää asiaa, niin soittamalla sitten monesti on niin, että vanhemmalla onkin sitten aikaa siellä puhelimen päässä. Onko se sitten vanhemmalle helpompi, ku ei tarte kasvotusten puhua vai mikä se sitten on, mutta on tämmösiäkin perheitä. Monesti sitten saattaa olla pitkät puhelut.”

Vanhempien ja päiväkodin työntekijöiden välinen kumppanuus rakentuu spiraalimaisesti edeten, keskustelualoitteiden lähtiessä molemmilta kasvatusosapuolilta. Keskinäisen luottamuksen lisääntyessä myös keskustelujen aiheet ja sisällöt laajenevat. Kun vanhemmat ovat aidosti mukana vuoropuhelussa, päästään syvemmälle tasolle keskusteluissa ja kohtaamisissa. Kasvatuskumppanuuteen kuuluu avoimuus ja rehellisyys, mutta myös joustavuus. Työntekijältä vaaditaan valmiutta muutoksiin. Parhaimmillaan vanhemmat ja työntekijät toimivat tiiminä, vanhemmat täysivaltaisesti huomioiden. (Kekkonen 2012, 58.)

Empatialla on tärkeä rooli vuorovaikutustiedossa. Empaattisuuden kehittyminen tapahtuu varhaisessa vuorovaikutuksessa, aikuisen vastatessa lapsen välittömään viestiin tie-

toisesti sekä tiedostamattomasti lapsen tunneitkun herättämään tunneilmaisuuun. Vanhemmassa herää tunnetila, joka vaikuttaa häneen tiedostamattomalla tasolla. Kyky toisen ihmisen tunneviestiin vastaaminen on siis asia, josta empatiassa on kysymys. Kasvatuskumppanuudesta puhuttaessa kyse on siitä, miten työntekijä reagoi ja rekisteröi vanhemman tai lapsen tunnetilan. (Kekkonen 2012, 58.)

Työntekijän omalla elämäkokemuksella on merkitystä toisen ihmisen kokemusten ja viestien tulkitsemisessa. Tulkitsemiseen yhdistyvät työntekijän elämäkokemuksen lisäksi muistot, teoreettinen tieto ja osaaminen, sekä tässä ja nyt tehtävät havainnot. Reflektiivisyys nousee tärkeään asemaan, kun tarkastellaan empatiakykyä sekä taitoa erottaa toisen ihmisen käyttäytymisen motiivit. Reflektiivisesti toimiva ihminen pystyy ymmärtämään sen, että toisen ihmisen käytöksen taustalla ei ole työntekijästä johtuvat syyt, vaan kyse voi olla ihmisen omista pyrkimyksistä ja uskomuksista johtuvaa. (Kekkonen 2012, 58-59.)

Varhaiskasvattaja joutuu ottamaan vastuun vuorovaikutuksesta ja sen muodostumisesta. Jokainen on kuitenkin vastuussa omasta osuudestaan, joten kasvattajankin vastuu rajoittuu vain oman osuuden hoitamiseen. Vanhemman tekemisistä riippumatta, kasvattajan on huolehdittava omasta osuudestaan suhteessa vanhempaan. Vanhemmalta voi puuttua kykyä tai halua hoitaa omaa osaansa vuorovaikutuksesta. Tällöin kysymyksessä on vaikea vuorovaikutussuhde ja kasvattajalta vaaditaan paljon taitoa saada vanhempi houkutteluksi hoitamaan oman osansa. (Kiesiläinen 2001, 256.)

Vuorovaikutusta voisi kuvata luovana prosessina. Monet muuttajat vaikuttavat prosessiin ja lopputulokseen. Vuorovaikutuksen vastuullista ohjaamista auttaa mahdollisten muuttajien tunteminen ja ennustettavuuden lisääntyminen. (Kiesiläinen 2001, 268.)

Hyvän vuorovaikutuksen toteutuminen vaatii tiettyjen asioiden osallisuutta. Kasvattaja joutuu erityisesti tarkkailemaan seuraavaksi mainittavia asioita omassa toiminnassaan. Hyvä tahto, välittäminen, on mahdollisesti tärkein näistä asioista. Samalla se on myös haastavin asia säilyttää. Vastuu ajatusten kantamisesta, tunteista ja teoista on asia jota on kyettävä ylläpitämään. Kasvattajan ajatukset eivät ole yhden tekeviä, ajatuksilla on vaikutusta henkilökohtaisiin tunteisiin ja asenteisiin. Kunnioittava suhtautuminen on tärkeää suhteessa vuorovaikutuskumppaniin. Se on edellytyksenä hyvän vuorovaikutussuhteen ylläpitämiselle. Todellinen kuuleminen on usein haastavaa, se vaatii keskitty-

mistä ja aitoa läsnäoloa. Kuunteleminen myös mahdollistaa asioiden todellisen ymmärtämisen. Asioiden äänen sanominen on erityisen tärkeää, myös niiden vaikeiden. *Rohkeus ei ole pelottomuutta vaan sitä, että uskaltaa vaikka pelkää.* (Kiesiläinen 2001, 268.)

5 JOHTOPÄÄTÖKSET

Opinnäytetyöni tarkoituksena oli saada selville, miten kasvatuskumppanuus toteutuu päiväkodin arjessa ja mitkä asiat tekevät siitä haasteellista. Kasvatuskumppanuus käsitteenä voi antaa erilaisia mielikuvia. Useimmilla perheillä on kuitenkin odotuksia ja toiveita yhteistyön suhteen. Haastateltavillani oli selkeä, yksimielinen käsitys kasvatuskumppanuudesta. Sen tarkoituksena on varmistaa lasta yksilöllisesti huomioiva, laadukas hoito, jossa lapsi ja perhe ovat keskiössä. Päiväkodissa pyritään jatkamaan vanhempien toteuttamaa kasvatusta, perheiden arvoja kunnioittaen. Yhteneväisen linjan koko päiväkotia koskien, voisi ajatella helpottavan yleistä linjausta kasvatuskumppanuuden suhteen. Yhteneväisen linjan luomiseksi vaadittaisiin kasvatuskumppanuudesta käytäviä keskusteluja, mahdollisesti koulutustakin. Vaikka haastateltavieni käsitys kasvatuskumppanuudesta oli varsin yhteneväinen ja sitä pidetään keskeisenä asiana työskentelyssä, voi olla haasteellista muodostaa koko päiväkotiin samanlainen linjaus.

Opinnäytetyön teoria tuli hyvin esille haastateltavien vastauksissa. Mielestäni kasvatuskumppanuuden käsite ja siihen liittyvät asiat, joista kokonaisuus rakentuu, ovat tärkeässä osassa päiväkodin henkilökunnan arjessa. Tämä näkyy myös vastauksissa, joita haastateltavat antoivat kysyessäni kasvatuskumppanuuden haasteista.

Haastattelussani oli tietyt teemat. Teemat auttoivat haastattelun kasassa pitämisessä, mutta antoivat samalla väljyyttä vapaammille vastauksille. Haastattelujen perusteella kävi mielestäni ilmi, että päiväkodin henkilökunta pitää kasvatuskumppanuutta tärkeänä osana työtään. Vanhempien ja päiväkodin henkilökunnan välinen jokapäiväinen vuorovaikutus on tärkeää. Keskustelujen merkitys korostui haastatteluissa, niiden avulla lapsesta jaetaan tärkeää tietoa puolin ja toisin. Yhteistyötä ja kasvatuskumppanuutta syventävät varhaiskasvatuskeskustelut. Tällöin molemminpuoliselle ajatusten jakamiselle on varattu aikaa ja rauhallinen paikka. Varhaiskasvatus- ja aloituskeskustelut auttavat syventämään tietoa lapsesta. Ne myös tukevat lapsen kasvun seuraamista ja kehittymistä. Päiväkodin henkilökunnalta vaaditaan tietoa lapsen kehityksestä ja kasvusta.

Kasvatuskumppanuuden rakentumisen kannalta on tärkeää kuulla vanhempia, heidän ajatuksiaan ja toiveitaan päiväkodin arkea koskien. Luottamus ja avoin vuorovaikutus ovat kasvatuskumppanuuden kannalta olennaisia tärkeitä asioita ja niiden kehittämiseen

ja vahvistamiseen on henkilökunnan panostettava. Haastateltavani kokivat kasvatuskumppanuuden rakentumisen kannalta merkityksellisinä aloituskeskustelut vanhempien kanssa. Niiden avulla työntekijät saavat tärkeää tietoa lapsesta jo ennen varsinaisen hoitosuhteen alkua. Omahoitajatyötävän haastateltavat kokivat merkitykselliseksi ja tärkeäksi osaksi kasvatuskumppanuutta. Sen avulla saadaan ainutlaatuista ja syvempää tietoa lapsesta, ja suhde vanhempien kanssa muodostuu helpommin luottamukselliseksi ja avoimeksi.

Työntekijöiden ammatillisuus näkyy osaltaan kasvatuskumppanuuden rakentumisessa. Toisinaan vanhempien voi olla vaikea puhua asioista kasvotusten, jolloin keskusteluja voidaan käydä myös puhelimitse. Kiire näkyy myös päiväkodin arjessa. Haku- ja tuontitilanteet saattavat olla ruuhkaisia tai vanhemmilla ei ole aikaa vaihtaa kuulumisia. Tällöin jää usein päiväkodin henkilökunnan tehtäväksi huolehtia, että keskusteluja ehditään käymään säännöllisesti. Päiväkodin henkilökunnan ammatillinen vuorovaikutus on isossa roolissa kasvatuskumppanuutta ajatellen. Vuorovaikutuksen merkitys nousi esille teoriaosuutta kirjoittaessani useassa lähteessä. Ilman sujuvaa vuorovaikutusta kasvatuskumppanuus voi jäädä hyvin hataralle pohjalle.

Luottamuksellinen suhde perheiden ja päiväkodintyöntekijöiden välillä näkyy myös vanhempien osoittamana arvostuksena työntekijän ammatillisuutta kohtaan. Tämä lisää mielestäni kasvatuskumppanuuden onnistumista, sillä vanhemmat voivat luottaa siihen, että lapsi on hyvässä hoidossa ja työntekijä taas puolestaan voi luottaa siihen, että vanhempi arvostaa hänen työtään ja ammattitaitoaan.

Päiväkodin henkilökunnalta vaaditaan mielestäni herkkyyttä havaita vanhempien mielenliikkeitä. Kenenkään ei tarvitse ylitulkita ihmisiä, mutta tietynlainen sensitiivisyys auttaa huomaamaan, onko vanhemmalla kenties jotakin huolenaiheita lapsen hoitoon liittyen tai kokeeko vanhempi, että ei saa ääntään tarpeeksi kuuluviin jokapäiväisissä kohtaamisissa. Ylitulkittamiseen ei kuitenkaan pitäisi sortua ja vanhempien halua asioista jakamiseen tulee kunnioittaa.

Kasvatuskumppanuus näkyy mielestäni hyvin vahvana ja kantavana voimavarana haastateltavieni jokapäiväisessä työssä. Työn mielekkyyttä voisi ajatella lisäävän toimiva suhde perheisiin. Lapsen tarpeisiin voidaan vastata mahdollisimman hyvin, vanhemmat

voivat luottaa lapsen yksilölliseen huomioimiseen ja siihen, että mahdolliset huolenaiheet voidaan ottaa puheeksi puolin ja toisin.

Toisinaan päiväkodin henkilökunta joutuu tilanteeseen, jossa lapsen etu täytyy asettaa etusijalle vanhempien toiveiden vastaisesti. Henkilökunnalla voi olla eriäviä, ammatillisesta näkökulmasta katsottuja mielipiteitä siitä, mikä on lapselle parasta. Vaikka vanhemmat ensisijaisesti nähdäänkin oman lapsensa parhaina asiantuntijoina, eivät käsitykset lapsen edun mukaisesta hoidosta ole aina yhteneväisiä. Ammatillisuuden rooli korostuu erityisesti tällaisissa tilanteissa. Kasvatuskumppanuuden kannalta voi olla suuri merkitys sillä, miten asiat esitetään vanhemmille ja miten vanhemmat ottavat asiat vastaan.

Opinnäytetyössäni kävi ilmi, että mitä parempi pohja kasvatuskumppanuudelle on saatu rakennettua, sitä helpompi myös vaikeat asiat on ottaa puheeksi. Toisaalta liian läheiseksi muodostuva suhde koetaan ongelmallisena. Ammatillisuuden säilyttäminen vaatii reflektointia, koska henkilökunnan vastuulla on suhteen laadun pitäminen sellaisella tasolla, että kasvatuskumppanuus toteutuu mahdollisimman hyvin.

6 POHDINTA

Opinnäytetyö kaiken kaikkiaan oli mielenkiintoinen ja antoisa projekti vaikkakin samanaikaisesti hyvin haastava. Kasvatuskumppanuuden käsite vahvistui itselleni entistä paremmin ja olenkin päässyt hyödyntämään saamaani tietoa aloitettuani lastentarhanopettajan työt opinnäytetyön loppuvaiheessa.

Kasvatuskumppanuus on äärimmäisen tärkeä asia ja sen kehittämiseen pitäisi jatkossakin panostaa päiväkodeissa. Oman koulutukseni aikana ihmisten kohtaaminen on ollut asia, jota painotetaan paljon. Asian tärkeys tulee hyvin ilmi myös päiväkotityöskentelyssä. Aito kohtaaminen näkyy luottamuksellisen suhteen rakentumisessa vanhempien ja päiväkodin henkilökunnan välillä. Omalla kohdallani sosionomikoulutukseni antaa hyvät lähtökohdat kokonaisvaltaiseen ymmärrykseen perheiden tilanteista. Perheessä tapahtuvat asiat heijastuvat lapseen, eikä voida ajatella päiväkodin ulkopuolella tapahtuvien asioiden olevan lapsesta irrallisia, päiväkotiin kuulumattomia.

Se, millaisena kukakin kokee kasvatuskumppanuuden käsitteen, saattaa vaihdella, mutta tärkeää on mielestäni se, että päiväkodin henkilökunnalla on asiasta yhteneväinen käsitys. Hyvään päivähoitoon kuuluu isona osana kasvatuskumppanuus ja sen rakentumiseen tarvitaan henkilökunnalta ammattitaitoa. Kasvatuskumppanuudesta löytyy mielestäni hyvin kirjallisuutta ja tietoa, niiden hyödyntäminen on mielestäni tärkeää jokaiselle päivähoitoalalla työskentelevälle.

Haastavien tilanteiden hoitaminen olisi tärkeä asia, niiden puheeksi ottamiseen tulisi mahdollisesti saada enemmän ohjausta. Olen huomannut tiiviin työyhteisön, jossa on avoin ilmapiiri, toimivan voimavarana työntekijöille.

Elämäntilanteessani tapahtui haastavia muutoksia juuri opinnäytetyön tekemisen aikoihin ja tämä hidasti prosessia huomattavasti. Toisaalta kirjoitettua tekstiä on tullut ehkä tarkasteltua ja muokattua enemmän, kun työ sai hetken aikaa levätä ja omat ajatukset jäsentyä. Ihanteellisessa tilanteessa aikaa olisi ollut pelkästään opinnäytetyön työstämiselle, mutta käytännössä tämä osoittautui mahdottomaksi. Ajankäytöllisesti aiheen tutkiminen ja siitä kirjoittaminen osuivat hyvään vaiheeseen elämässäni, koska olen voinut hyödyntää asioita työssäni lastentarhaopettajana.

LÄHTEET

- Alasuutari Maarit, 2003. Kuka lasta kasvattaa? Helsinki: Gaudeamus
- Alasuutari, Maarit 2010. Suunniteltu lapsuus. Tampere: Vastapaino.
- Alasuutari, Pertti 2011. Laadullinen tutkimus. Tampere: Vastapaino.
- Eskola Jari & Suoranta Juha 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.
- Esterberg, K.G. 2002. Qualitative Methods in Social Research. United States of America: McGraw-Hill Companies.
- Hirsjärvi Sirkka, Remes Pirkko & Sajavaara Paula 1997. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Kirjayhtymä.
- Hirsjärvi, Sirkka & Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2009. Tutki ja Kirjoita. Helsinki: Tammi.
- Kananen, J. 2008. Kvali-Kvalitatiivisen tutkimuksen teoria ja käytänteet. Jyväskylä: Jyväskylän yliopistopaino.
- Kaskela Marja & Kekkonen Marjatta 2006. Kasvatuskumppanuus kannattelee lasta. Vaajakoski: Gummerus Kirjapaino OY.
- Kaskela Marja & Kronqvist Eeva-Liisa 2007. Niin ainutlaatuinen : näkökulmia lapsen yksilölliseen varhaiskasvatussuunnitelmaan. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino.
- Kekkonen Marjatta 2012. Kasvatuskumppanuus puheena. Väitöskirja. Tampereen yliopisto, Tampere. Hakupäivä 30.3.2012. <http://www.thl.fi/thl-client/pdfs/7ca705d5-e5be-415f-b70b-4b862c8e707f>
- THL. Kasvun kumppanit. Hakupäivä 7.1.2012. http://www.thl.fi/fi_FI/web/kasvunkumppanit-fi/tyon/menetelmat/kasvatuskumppanuus
- Kiesiläinen Liisa 2001. Teoksessa Pienet päivähoidossa: alle kolmivuotiaiden lasten varhaiskasvatuksen perusteita. Toim. Aili Helenius. Helsinki: WSOY.
- Kiimingin kunnan varhaiskasvatussuunnitelma vuosille 2011-2012. Hakupäivä 14.02.2012. http://www.kiiminki.fi/easydata/customers/kiiminki2/files/paivahoito2009/kiiminki_vasu.pdf
- Koivunen, Pirjo-Leena 2009. Hyvä Päivähoito. Jyväskylä: PS-Kustannus.
- Lammi-Taskula Johanna & Varsa Hannele 2001. Vanhemmuuden aika: vanhemmuuden tukemisen käytännöt ja haasteet osana neuvoloiden ja päiväkotien työtä. Helsinki: Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimus- ja kehittämiskeskus.

Laki lasten päivähoidosta 19.1.1973/36

Metsämuuronen Jari 2008. Laadullisen tutkimuksen perusteet. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino.

Nummenmaa Anna Raija & Karila Kirsti 2011. Ammatilliset keskustelut varhaiskasvatuksessa. Helsinki: WSOYpro.

Ruusuvuori Johanna ja Tiittula Liisa 2005. HAASTATTELU : tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus. Tampere: Vastapaino

Sosiaalipedagogiikka. Hyvokas-hanke. Hakupäivä 15.4.2012.
<http://peda.net/veraja/tervo/hyvokas/arvot>

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005. STAKES. Hakupäivä 25.2. 2012.
<http://www.thl.fi/thl-client/pdfs/7eef5448-e8a3-4887-ab97-19719ea74066>

LIITTEET

Liite 1. Haastattelurunko

Haastattelurunko

- Mitä on kasvatuskumppanuus
- Varhaiskasvatuskeskustelujen merkitys
- Ristiriitatilanteet
- Vanhempien kohtaaminen
- Onko kohtaamisille riittävästi aikaa
- Vanhempien vaikutusmahdollisuudet päiväkodin arjessa
- Rajojen vetäminen
- Omahoitajatyötap
- Kasvatuskumppanuuden haasteet
- Onko perheiden eteenpäin ohjaamisesta riittävästi tietoa?
- Lapsen kasvun tukiryhmän hyödyntäminen
- Kasvatuskumppanuuden tukeminen ja kehittäminen työyhteisössä